HERBARIUM PEDEMONTANUM JUXTA METHODUM NATURALEM...

Luigi Colla

HERBARIUM
PEDEMONTANUM

JUXTA

METHODUM NATURALEM DISPOSITUM

ADDITIS NONNULLIS STIRPIBUS EXOTICIS

AD UNIVERSOS EJUSDEM METHODI ORDINES EXHIBENDOS

CURANTE

ALOYSIO COLLA

AMPLISS. JURISCONSULT. COLLEG. R. TAURIN. UNIVERSIT. COOPTATO - R. SCIENTIAR. ACAD. ET R. SOCIET. AGRICULT. TAURINENS. SOCIO - SOCIET. NAT. SCRUT. HELVET. - SOCIET. LINN. PARISIENS. - SOCIET. IMP. R. PATRIOT. ŒCONOM. BOHEM. - ACAD. SCIENT. NAT. PHILADELPH. - R. SOCIET. AGRAR. ET ŒCONOM. CALAR. - R. ACADEM. SCIENT. LITTER. ET ART. LUGDUN. - I. ET R. ACADEM. ŒCONOM. AGRAR. FLORENT. - SOCIET. MEDICO-BOTAN. LONDIN. - R. BOTANIC. SOCIET. RATISBON. - R. SOCIET. BORBON. ACAD. SCIENT. NEAPOL. - ACADEM. SCIENT. BONON. SODALI ETC. ETC.

VOL. I.

SISTENS THALAMIFLORAS

AUGUSTÆ TAURINORUM

EX TYPIS REGIIS

1833

BOTANICES STUDIOSI!

En vobis, Botanices studiosi dilectissimi, elementa quibus uno tempore et universos naturalis methodi ordines, et fere omnes stirpes cismarinas nostras regiones colentes dignoscere valeatis. Ite nunc, strenui studiosi; editiores montes, profundas valles, amœnas planities, paludosas plagas, densa nemora, incultas terras peragite, percurrite, scrutaminor: summas, quæ in Pedemontio multæ sunt, altitudines, mediasque et infimas a Mediterranei superficie diligentissime dimetimini; loca præcisiora, quibus ejusdem stirpis varietates sæpe crescunt, atque Botanicos non raro in errorem ducunt, sedulo adnotate; humi

substantiam, naturam atque compositionem expendite; omnia colligite. Sic menda nostra corrigantur, mancis suppleatur, ac Floram tandem Pedemontanam præsenti scientiæ conditioni omnino consonam laboribus studioque vestro Patria nostra consequatur. Iter vobis aperui; sit vobis firmitas corporis, mens sana, constans voluntas, tenax propositum.

Dabam Aug. Taurin. 15. novembr. 1833.

A. Colla.

PRÆFATIO

Celeberrimi Allionii *Floram Pedemontanam* plurimis numeris esse absolvendam, nemo est inter Botanicos qui in dubium revocet.

Et 1.° methodum ab ipso statutam non tantum obscuram esse et imperfectam, sed insuper a sexuali *Linnæana* inter artificiales suprema, æque ac a *naturali* valde recedere, palam est.

2.° Si novas vel dubias stirpes a cl. Auctore determinatas excipias, ceteræ descriptione prorsus carent.

3.° Postquam editum fuit egregium opus illud, permultæ stirpes in regionibus pedemontanis de-

tectæ fuerunt; et quamquam a sollertissimis Viris publici juris identidem factæ sunt (1), difficilis attamen evadit earum perquisitio, quum in variis scripturis, quas inter nonnullæ ineditæ, dispersæ inveniantur, et aliæ etiam modo in ipsis desiderentur.

4.° Demum plurima genera et species ab Allionio illustratæ vel enumeratæ communi fere recentiorum Botanicorum sententia vel immutatæ vel etiam prorsus repulsæ fuerunt. Uno verbo opus illud, summum mehercle pro ætate qua lucem vidit, præsenti scientiæ conditioni accommodandum superest.

Hisce diutissime perpensis pluribus abhinc annis, nihil intentati reliqueram, solo scientiæ et patriæ amore ductus, ut hujusmodi tantæ molis restauratio conficeretur a Botanicis nostris.

Primus inter ipsos certe occurrebat insignis Balbisius qui pro temporum adjunctis tunc otio

---

(1) Stirpes ad Floram Pedemontanam adauctæ inveniuntur præsertim in pluribus operibus perillustris Balbisii quæ enumeravi in *Elogio storico del Professore* Balbis, *Torino* 1832; nec non in appendicibus cll. Bellardii, et Re in *Flora Torinese*, in *Flora Segusiana*, et *Reliquiis Bellardianis* ejusdem Re; in *Flora Aconiensi* et nonnullis mss. cl. Biroli; in *Fragmentis Floræ Italicæ* cl. Viviani; in *Amœn. italicis* cl. Bertolonii; in *Specimine fungorum Vallis Pisii* cl. Cumini etc. etc., quæ omnia consului et opportuno loco citavi.

diffluebat, qui omnes Patriæ nostræ regiones nec non Ligusticas plagas pluries perlustraverat, qui Botanicam summo cum honore diu publice docuerat, qui divitias Allionii rem herbariam spectantes possidebat. Socium in tanto labore proponebam discipulum ejus strenuissimum Doctorem Berterum, qui pariter labori duratus Alpes nostras præsertim undique investigaverat; et tenuissimam operam meam illis pollicebar; cum autem res communi consensu foret statuta, Balbisius Lugdunum, Berterus Antillas peregerunt, sperantes patriam revisuros, ac me interea impellentes ut apposita elementa pararem.

Hoc pro viribus munus præstiti: sed luctuosissimo fato scientia et amicis præclarissimis viris illis orbatis, quid solus de ingenti proposito nostro suscipere potuissem?

Ab hoc igitur egredi coactus, ne labores mei omnino frustrarentur, in mentem venit, amicorum etiam excitus votis, loco Floræ Pedemontanæ, Herbarium stirpium in regionibus cismarinis Regi nostro subjectis nascentium juxta methodum naturalem disponere; quod mihi minus arduum judicabam tum ob plantas lectas in peregrinationibus meis, cum præcipue Botanicorum prædictorum, nec non cll. Bellardii, Re, Biroli, Morisii, Bertolæ, Perret, Bonjean, Huguenin, aliorumque auxilio, qui stirpes ab ipsis copiose congestas assidue communicarunt, ac libentissimo animo pro-

pria herbaria votis meis aperuerunt (1), quibus omnibus ob tantam erga me munificentiam publicas hic gratias ago.

Stirpes pedemontanæ ita dispositæ quamquam plurimos naturales ordines a recentioribus Botanicis ac præsertim a cl: CANDOLLEO statutos comprehendebant, attamen universæ ejusdem methodi notiones studiosis neutiquam præbere poterant ob multas quæ necessario subsistunt lacunas inter ordines ipsos ex defectu stirpium ad certos ordines pertinentium.

Hocce vitium nemo vitare valet in quacumque Flora particulari; natura enim ita stirpes per orbem distribuit, ut nulla in regione aliquæ saltem uniuscujusque ordinis inveniantur; eidem defectui supplere igitur aliter datum non est, nisi omnium ordinum characteres essentiales exponantur, et aliquod exemplum ope exoticarum plantarum præbeatur; tunc solum quamdam utilitatem tyronibus præsertim opus quodcumque particulare sensu meo afferre poterit.

---

(1) Typi plantarum ALLIONII jam penes BALBISIUM sistentes aliquot modo in H. R. Botanico, curante cl. Professore MORISIO, cum proprio ditissimoque ejusdem BALBISII herbario servantur; herbarium Birolianum ad R. Scientiarum Academiam ex dono Civitatis Novariæ pertinet; ALLIONII atque BELLARDII herbaria ab egregio Matthæo BONAFOUX de re agraria optime merito nunc possidentur.

Herbarium nostrum, præter stirpes pedemontanas, plures exoticas enumerat, inter quas nonnullas novas vel rarissimas 25 circiter annorum spatio summa qua potui diligentia vel in horto ripulensi meo cultas, vel benignitate eximiorum Botanicorum colligere valui. Et, ut de aliis sileam, inter hujusmodi largitores primario loco sunt cll. TENORE, GUSSONE, BERTOLONI, SAVI, NACCARI, VISIANI pro plantis italicis et dalmaticis; FISCHER pro rossicis, caucasicis, armenis; MARTIUS pro brasiliensibus speciatim; SCHULTES pro germanicis præsertim; memoratus SAVI pro ægyptiacis, BERTERUS pro antillicis et chilensibus; laudatus MORISIUS pro sardois (1), qui omnes plures etiam stirpes nondum determinatas cum innumeris satis cognitis nobis benevole communicarunt.

In hisce rerum adjunctis, quum nemo adhuc inter summos italicos Botanicos naturalem methodum ex professo amplexus fuerit in sagacissimis ceterum eorum operibus, si quasdam excipias generales notiones, vel particulares elencos (2), at-

---

(1) Stirpes sardoæ enumeratæ in elencis cl. Auctoris proprie non comprehenduntur in *Flora Pedemontana* quæ cismarinas tantum referre debet. Particularis *Flora Sardoa* mox lucem videbit cura memorati strenuissimi Professoris. Interea tamen species in elencis contentas hic non omisi.

(2) Consule inter alios cl. SAVI *Scielta di generi di piante ecc. Pisa* 1826; et cl. MORISIUM *Stirp. Sardoar. elenc. fasc.* 2. *Carali* 1827; *et fasc.* 3. *Taurin.* 1829.

que ne in posterum quorumdam insignium Scriptorum injustas forsan reprehensiones Botanici nostrates mereantur (1), operæ pretium existimavi *plantis pedemontanis juxta methodum naturalem dispositis nonnullas exoticas addere, ut universi ejusdem methodi ordines innotescant.*

Hoc modo opus nostrum sequentes utilitates afferre posse videtur.

Et 1.° Universa methodi naturalis elementa sat erunt comperta ex characterum uniuscujusque divisionis expositione, ut quisque ope comparationis cum methodis artificialibus de ejus pretio judicare facillime queat.

2.° Stirpes omnes, vel fere omnes, si quæ omissæ fuerint, in regionibus PRINCIPIS nostri imperio modo subjectis sponte nascentes unusquisque dignoscere poterit, atque ex præfinita loci natalis indicatione easdem confestim invenire.

3.° Rudimenta idonea opus præsefert quibus novam Floram Pedemontanam præsenti scientiæ statui accommodatam Botanici nostri tandem publici juris facere possint.

4.° Denique permultas stirpes novas vel saltem valde dubias tum indigenas cum præsertim exo-

---

(1) » Les Botanistes italiens, tous occupés de l'histoire des plantes » de leur propre pays, et qu'on peut regretter de ne pas compter » parmi ceux qui étendent le champ de la Botanique générale etc. » *DC. Notices sur les progrès de la Botanique pendant l'année* 1832. *Bibliot. univ. Janv.* 1833.

ticas in amabilis scientiæ incrementum lectores nostri quodammodo illustratas habebunt.

Ut hæc omnia consequeremur, hanc rationem secuti sumus.

Distributionem methodicam, paucis mutatis resecatis vel adjectis, Candolleanæ conformavi, utpotequæ ob ejus pretium jure meritoque Botanicorum consensu ceteris excellat.

Characteres uniuscujusque divisionis compendioso modo exponam ad nimis fastidiosam prolixitudinem vitandam; quæ desunt quisque consulere potest in laudati Auctoris aliorumque Botanicorum scripturis a me apposito loco citatis.

Post characteres ordinum sistit brevis *observatio* præsertim circa habitum plantarum et numerum generum ad illos pertinentium juxta diversum recentiorum Auctorum judicium; ex hac enumeratione tabellam generum in universa naturali methodo huc usque contentorum lectores haurire possunt.

Sequuntur *genera* quæ possideo in herbario meo ex unoquoque ordine, additis præcipuis *synonymis* cum *iconis* indicatione; eorum diagnoses paucis verbis complexus sum, omissis characteribus jam in ordine memoratis; et illas pari *observatione* insignivi qua etiam stirpium numerus innotescat.

Non omnes stirpes sub unoquoque genere enumeratas æquali ratione illustravi.

Species indigenas præcedit signum * ut primo intuitu oculis adpareant. Sequitur *nomen* cum indicatione trium auctorum; scilicet ejus qui plantam *primus* dato nomine insignivit; ejus cujus *phrasis* recentior est et facilius consulenda, speciatim SPRENGELII in systemate præ manibus omnium vertente; ejus demum qui meliorem *iconem* præbuit, indicata, quum adest, figura picta in magno opere *Iconum Taurinensium* in bibliotheca R. Universitatis servato quod quidem sub ALLIONIO incœptum, curantibus Professoribus posterioribus delecti pictores sunt prosecuti. Hinc *statio* indicatur, adjecto quo fieri potest *inventoris* nomine. Demum loco novæ phrasis sistunt brevissima *commentaria* præsertim circa differentias præcipuas inter stirpes affines etiam solo habitu inspecto, aliasque notas in citata phrasi omissas, ope quarum species promptius distinguantur. Hæc omnia generatim; nam si agatur de *stirpe nova* vel valde *dubia* vel *male* judicio meo definita, tunc diffusior sermo habetur, addita etiam ubi opus *descriptione* vel *icone.*

Ad *stirpes exoticas* quod spectat, si de plantis jam satis cognitis disseritur, solum *nomen* cum *auctore* et *patria* notabo, addita sæpe brevissima *observatione;* si vero de stirpibus *dubiis* vel *novis*, majorem *illustrationem* pro rerum adjunctis invenies.

Ad calcem cujusque ordinis addidi *observatio-*

nem geographicam comparative inter plantas indigenas et exoticas, ex qua numerum stirpium hactenus cognitarum ad ordinem ipsum pertinentium proxime saltem habebis.

Index generum et ordinum in unoquoque volumine contentorum volumen ipsum absolvit.

Denique opus universum excipiunt index *generalis*, *addenda* et *corrigenda*, atque *icones lithographicæ*.

Omissis benevolos lectores ut suppleant et menda corrigant rogo obtestorque: benevola eorum monita in postremo volumine (in 4.°) collocabuntur.